

PETRŐCZI ÉVA

Profán rekviem

Nagyjából másfél esztendő, tehát már beszédre jócskán, fél évvel később pedig ösztönös, de időmértékes kántálásokra képes koromtól figyelemmel kísértem huszonhárom éves medikusként „leültetett” politikai fogoly apám életéből mindazt, ami válogatott megpróbáltatásaiból egy kislánynak elmondható volt. Anyám hatkötetes naplója, amelynek hatodik, szerencsére csak pár oldalas, 1956. január 3-tól február 26-ig, apu szabadulása napjáig írott kötetét egy kollégám soha nem adta vissza, rengeteg mindent elárul erről az apa-gyermek távkapcsolatról. Ezt, miközben végzős medikusként többek között szénbányában dolgozott, hol tüdő-, hol vesegyulladásban vergődve, apró, de nagyon személyes ajándékokkal igyekezett ébren tartani. „Hála” annak, hogy az 1951–1956 közötti magyar börtönélet sárkánytorka nagyon sok értelmiségit, köztük írókat és képzőművészeket is benyelt, évente legalább két alkalommal érkeztek Szobról, Márianosztráról, Vácról, vagy éppen a pétfürdői (én PÉKFÜRDŐNEK becéztem ezt a települést, amelynek határában sokszor el-el autóztunk, a veszprémi egyetemen eltöltött vendégtanári időszakunkban) válogatott ajándékok. Sztálin elvtárs, aki rajongott a népe, sőt. népei filmvásznaíróról eltiltott Mickey egérért, elámult volna az én „MIKIS” ajándékaimon, a kised-szamizdat elragadó remekein. Kaptam én kenyérbéلبől gyúrt egérszobrot, halványkék selyem könyvjelzőt, amelyen ugyancsak Őegérsége ugrált, s végül, de elsősorban egy vízfestmény sorozatot, az ezúttal bilincsbe vert, mégis verhetetlen jószág hétköznapjairól és boldog hazatéréséről.

Hogy miért is jut ez éppen most az eszembe, amikor még nyolc esztendő választ el bennünket Disney legkedvesebb rajzfilm-gyermekének centenáriumától? A válasz voltaképpen végtelenül egyszerű: mert csaknem hetven évvel apám letartóztatása után, most, a karantén-hónapokban értettem meg, hogy ő, Mickey uraság kortársa, az 1928-as év szülötte milyen megpróbáltatásokon ment keresztül a maga börtönkaranténjával, a napi harmincperces, betonudvari „sétákkal”, a cenzúrázott szerelmes levekkel és babaképekkel, az évente kétszer tízperces „beszélőkkel”. És élete egyik fő börtön-keservével, a küblivel, amely harmadfokú unokatestvére sem volt a mai cellák angol WC-re hasonlító illemhelyeinek. A kübli, az kübli volt, egy jókora, fedeles bádogveder, amelynek tartalmát az elítéltek bizonyos rotációban ürítették, s jól-rosszul pucolgatták is. Apám pedig nem egyszerűen jól ápolt, tisztaságmániás orvostanhallgató volt, hanem a pécsi orvoskar Bakteriológiai Intézetének egyik reménysége, aki tudta, mennyi miazma, betegség forrása ez a szörnyű edény. Börtönélményeivel ugyan nem sokat nyaggatott bennünket, a kübli-históriát azonban, éppen az esküvőnk megelőző estén, mégiscsak megosztotta velünk. A nevezetes eseményre 1977. december 30-án, egy mínusz húsz fokos napon került sor, egy rosszul fűtött, régi-régi bihari parókián. Anyósom, aki tudott arról, hogy akkor még nagyon kamaszos és

gyerekképű apám olykor vesepanaszokkal küzd, apu vendégszobájába bekészített egy patyolat tiszta, fa fedéllel ellátott éjjeli edényt, hogy nászurának ne kelljen a jéghideg folyosón végigtrappolnia a félreeső helyre. Apám megköszönte ugyan a figyelmes gesztust, de a lehető leghatározottabban kiharcolta a szobából az ártatlan bilit, e szavakkal: – „Köszönöm, de vigyétek ki innen ezt az edényt. Amikor kiszabadultam, megfogadtam, hogy amíg élek, küblit, vagy bármit, ami csak kicsit is hasonlít rá, nem használok! Remélem, megértitek. Elég az nekem, hogy rémálmaimban sokszor újra látom!”

Eszembe jutott kilencven keserves napunk minden napján apám a mi viszonylagos „luxus” elzártságunkhoz képest rettenetes 5 és háromnegyed börtönéve. A kübli-história pedig először akkor, amikor lefordítottam Jozsif Brodskij „Ne hagyd el a szobát” című, 1970-ben, az odesszai kolerajárvány idején írott karantén-versét, a *Litera* számára. Abban is van egy „kvázi-küblis közbjáték”-sor: „A WC-re és vissza masírozz, öregfiú, hősként.”

Hasonló hősnői (királynői!) vonulgatásaim, illetve bravúros padlófelmosásaim alkalmával pedig én is rengetegszer szembenéztem egy Vileda márkájú, piros műanyag vödörrel. Ehhez a nevezetes edényhez már a modern idők krizantém-fejű felmosója (a hasznos kütyü modoros amerikai nevét, a „mop”-ot soha nem használok!) s egy négynyelvű címke is hozzátartozik. Ezt a feliratot sokszor és sokáig olvastam, mormoláztam félhangosan. Nem úgy, mint egy takarítóeszköz oldalán díszelgő, hasznos kis információt, hanem úgy, mint egy gyászdal. Meglehet, profán gyászdal, de mégis, apám ifjú éveinek rekvijmét.

Gyászdal, küblivel

A P Á M E M L É K É R E

Vödör, vedierko,
kyblik, wiedro –
napok óta e négy szót
mormolom.

Kis híján hat
küblimelléki év:
soha nem
tetted túl magad
a bűzös iszonyaton.

Vödör, vedierko,
kyblik, wiedro –
ez volt a sorsod,
asszonyod, s gyermeked
illata helyett.

Ártatlan, piros
felmosóvödör

várja a kamillás
babaszappan szagát,
de öblében örvénylenek
a börtön-balladák.